

AZ EMBERI ÉLET SZABADSÁGA ÉS LEHETŐSÉGE

- B. A hogyan képezzék a tudatukat a tanítványok, miután a tanítójukba helyezték bizalmukat fokozatai
1. Figyelmeztetés a szabadsággal és lehetőséggel teljes élet maradéktalan hasznosítására
 - a. A szabadság és lehetőség meghatározása
 - 1) Szabadság
 - 2) Lehetőség
 - a) A lehetőség rátok vonatkozó öt szempontja
 - b) A lehetőség másokra vonatkozó öt szempontja
 - b. Elmélkedés a szabadság és lehetőség hatalmas jelentőségén
 - c. Elmélkedés a szabadság és lehetőség elnyerésének nehézségén

Ezek után bemutatjuk a fokozatokat, amelyeken keresztül a guru a – tanítójára az előzőekben elmagyarázott megfelelő módon támaszkodó – tanítványát vezeti.

B. A hogyan képezzék a tudatukat a tanítványok, miután a tanítójukba helyezték bizalmukat fokozatai

A fokozatoknak, ahogyan a tanítványok a tudatukat képezik, két része van:

1. Figyelmeztetés a szabadsággal és lehetőséggel teljes élet maradéktalan hasznosítására (7. fejezet)
2. Hogyan hasznosul maradéktalanul az élet szabadsága és lehetősége (8. és további fejezetek)

1. Figyelmeztetés a szabadsággal és lehetőséggel teljes élet maradéktalan hasznosítására

A szabadsággal és lehetőséggel teljes élet maradéktalan hasznosításának elmagyarázása három szempontból történik: a szabadság és lehetőség meghatározása; elmélkedés a szabadság és lehetőség hatalmas jelentőségén; valamint elmélkedés ezek elnyerésének nehézségén.

a. A szabadság és lehetőség meghatározása

1) Szabadság

*A nyolcezer soros bölcsesség tökéletessége verses összefoglalójában ez áll:*¹⁸⁷

Az erkölcsi fegyelemmel felszámolod
A szabadság nélkülözésének nyolc feltételét
És az állati lét számos körülményét;
Így örökre megvalósítod a szabadságot.

E szerint a szabadság azt jelenti, hogy mentesek vagytok a nyolc szabadságot nélkülöző feltétel bármelyikével történő újjászületéstől. Ezt a nyolc feltételt a *Baráti levél* a következőképpen határozza meg:¹⁸⁸

Újjászületni helytelen nézetekkel, vagy nélkülözve egy győzedelmes szavait,
Vagy állatként, éhező szellemként, pokollakóként,
Vagy iskolázatlan lényként egy távoli helyen,
Ostobaként és némaként, vagy hosszú életű istenségként, [78]
A szabadságot nélkülöző nyolc hibás feltétel valamelyikével sújtottan.
Miután elnyerted a szabadságot, a megszabadulást ezektől,
Törekedj arra, hogy többet ne szüless.

E nyolc közül három megléte esetén nem tudjátok, hogy mit fogadjatok el és mit utasítatok el, mivel olyan távoli helyre születtek, ahol a követők négy típusa nincs jelen [teljes felavatásban részesült szerzetesek és apácák, valamint szerzetes jelöltek és apáca jelöltek]; süketek vagytok és ostobák, érzékszerveitek hiányosak, azaz hiányoznak a végtagjaitok, füleitek, és így tovább; nélkülözitek egy győzedelmes szavait, vagyis oda születtek, ahol nem jelenik meg buddha. Ha olyan helytelen nézettel rendelkeztek, amely hibásan értelmezi a Három Ékkövet, a karmát és annak következményeit, az előző- és a jövő életeteket pedig nem létezőknek tekintitek, akkor nincs bizalmatok a magasrendű tanításokban. Amennyiben a három boldogtalan világ valamelyikébe születtek, vallási szemléletetek kibontakoztatása hatalmas akadályokba ütközik, és még ha juttok is valamire, gyakorlásra képtelenek lesztek, mivel szenvedéseitek azt lehetetlenné teszi.

Mahāmāti a *Tiszta szavak: a „Baráti levél” kifejtésében* (*Vyakta-padā-suhṛ-l-lekha-ṭīkā*) elmagyarázza,¹⁸⁹ hogy a hosszú életű istenségek nem rendelkeznek a megkülönböztetés képességével, és a forma nélküli világban élnek. A *Beszélgetés a szabadságot nélkülöző nyolc feltételről*

(*Aṣṭākṣaṇa-kathā*) című művében Ásvaghoṣa kifejti,¹⁹⁰ hogy a vágyvilági hosszú életű istenségeket szünet nélkül nyugtalanítják vágyakozással teli tevékenységeik. Vasubandhu az *Ismeretek tárházában* elmondja, hogy a megkülönböztetés képességével nem rendelkező istenségek a Nagy Következmény régiójában, a negyedik meditatív rögzítés síkján élnek. Ez a térség úgy emelkedik ki a Nagy Következmény egészéből, ahogyan egy kolostor a világi településből.¹⁹¹ Továbbá, ezeknek az istenségeknek a tudata és a tudatfolyamata a születésük pillanatától és a haláluk idejétől eltekintve tétlen. Végül számos nagy világkorszakot átélnek. Helytelen az az állítás, hogy a forma nélküli világban élő emelkedett személyek szabadságot nélkülöző feltételek mellett léteznek. Mi azért beszélünk a forma nélküli világba születő hétköznapi lények szabadságot nélkülöző feltételeiről, mert nincs lehetőségük a megszabadulás ösvényének megvalósítására. Ugyanez mondható el azokról a lényekről, akik istenségként a vágyvilágba születnek, és akiket az érzéki örömök szünet nélkül háborgatnak.¹⁹²

A „szabadságot nélkülöző feltételek”-re vonatkozóan a *Tiszta szavak: a „Baráti levél” kifejtése* megállapítja:¹⁹³

Ebben a nyolc helyzetben nincs lehetőség az erények gyakorlására, ezért ezeket „szabadságot nélkülöző feltételek”-nek nevezzük.

2) Lehetőség

a) A lehetőség rátok vonatkozó öt szempontja

A *Śrāvaka szintek* ezt az ötöt a következőkben jelöli meg:¹⁹⁴

Embernek lenni, központi helyre születni, birtokolni az összes érzékszervet,

Megváltoztatható karmával rendelkezni, és hinni a forrásban. [79]

A „központi helyre születni” jelentése az, hogy olyan helyre születtek, ahol a követők négy típusa tevékenykedik. A „birtokolni az összes érzékszervet” azt jelenti, hogy nem vagytok ostobák és nem vagytok süketek, rendelkeztek a fő- és a másodlagos végtagokkal, szemekkel, fülekkel, és minden ehhez hasonlótok sértetlen. A „megváltoztatható karmával rendelkezni” jelentése az, hogy az öt közvetlen megtorlásra számot tartó cselekedet egyikét sem követték el, illetőleg azok elkövetésével nem bíztatok meg másokat.¹⁹⁵ A „hinni a forrásban” azt jelenti, hogy hisztek az előírásokban, minden világi- és világ feletti erény gyökerében. Itt az „előírások” mind a három szentirat gyűjteményre vonatkoznak. Ezt az ötöt nevezzük „a lehetőség rátok vonatkozó szempontjainak”, mivel a tudatfolyamat részei és a tanítás gyakorlásának a kedvező feltételei.

b) A lehetőség másokra vonatkozó öt szempontja

Ez az öt:¹⁹⁶

Egy buddha ellátogatott, a fenséges tanítást tanították,
A tanítás fennmaradt, vannak követői,
És törődnek másokkal.

Közülük az „egy buddha ellátogatott” (vagy megmutatkozott) azt jelenti, hogy egy bódhiszattva három megszámlálhatatlan világkorszakon át felhalmozta az érdemek gyűjteményét és a fenséges bölcsességet, s eljutott a megvilágosodás lényegéhez, azaz tökéletes buddhává vált. „A fenséges tanítást tanították” jelentése, hogy ez a buddha vagy ennek a buddhának a tanítványai továbbadták a tanítást. „A tanítás fennmaradt” azt jelenti, hogy nem vesztett értékéből az idő alatt, amíg a tanítást tovább adó buddhává vált személy a végső nirvánába eljutott. Továbbá ez a kitétel az egykori tanításra is vonatkozik, amihez a követői a végső fenséges tanítások megismerése által jutnak hozzá. A „vannak követői” azt jelenti, hogy vannak, akik megértik: a lények rendelkeznek a fenséges tanítás felfogásának képességével. A tanítást ők az említett végső, fenséges tanítások alapos megismerése által értik meg. Ezek a személyek aztán követik a tanítást, miközben ismereteikkel összhangban másokat tanítanak. A „törődnek másokkal” a jótevőkre és a vallási öltözeteket és hasonlókat adományozó, tényleges jótékony cselekedeteket végrehajtókra vonatkozik. Mivel ez az öt feltétel mások tudatában létezik és a tanítások gyakorlásának kedvező feltételei, ezeket „a lehetőség másokra vonatkozó szempontjai”-nak nevezzük.

A lehetőség másokra vonatkozó szempontjai közül az első négy (ahogyan itt a *Śrāvaka szintek* alapján bemutatásra kerül)¹⁹⁷ számunkra jelenleg nem hiánytalan. Mindamellet helyesen gondoljuk, ha e négy közül megközelítőleg hármat – a fenséges tanítást tanítják, a tanítások továbbadása fennmarad, és a fennmaradó tanításnak vannak követői – hiánytalanak tekintünk. [80]

b. Elmélkedés a szabadság és a lehetőség hatalmas jelentőségén

Haláluk bekövetkeztéig az állatok csupán arra törekednek, hogy elkerüljék a szenvedést és boldogok lehessenek. Ha ti is így tesztek, ha a végső boldogság elérése érdekében nem gyakoroljátok a tiszta tanításokat, akkor bár boldog világba születtetek, az állatokhoz hasonlítotok. Ahogyan Candragomin a *Levél egy tanítóányhoz (Śiṣya-lekha)* című művében megállapítja:¹⁹⁸

Az elefántborjú ellenállhatatlan vágyat érez, hogy kikaparjon egy falatnyi
 Fület a mély verem széléről, és
 Belezuhan a szakadékba anélkül, hogy enne belőle.
 Ugyanez történik e világ örömeire vágyakozókkal.

Általános értelemben nem elegendő csupán néhány élet a tiszta tanítások gyakorlásához, vagy egyedi értelemben a mahāyāna ösvény gyakorlásához. Következésképp, el kell nyernetek egy ilyen imént változott életet. A *Levél egy tanítványhoz* ezt mondja:¹⁹⁹

Emberi léttel megvalósítod a megvilágosodásra törekvő tudatot,
 A *sugata* állapothoz vezető ösvény alapját,
 Mely a tudat erejét felfokozza, s amely eszköz ahhoz, hogy minden lényt vezess.
 A *nāgák*, a félistenek, a *vidyādharak*, *garudák*, *kinnarak*²⁰⁰ és kígyók ezt az ösvényt nem valósítják meg.

Ugyanígy a *Leereszkedés az anyaméhbe sūtra* (*Garbhāvakraṅti-sūtra*) is megállapítja:²⁰¹

Még ha ilyen végtelenül szenvedő emberként születesz újjá, akkor is ez lesz számodra a legjobb. Ezt nehéz elérned akár tíz millió világkorszak alatt. Amikor istenségek meghalnak, más istenségek azt mondják: „Bárcsak boldog újjászületésetek lenne.” Számukra a boldog újjászületés emberi újjászületést jelenti.

Az istenségek is úgy tartják tehát, hogy emberi életre érdemes törekedniük.

A vágyvilági istenségek egy bizonyos típusának az élete az igazság meglátásának kezdeteként szolgálhat. Korábban ők emberként gyakorolták az ösvényt, ezért lappangó hajlamaik igen erőteljesek. A magasabb [isteni] létszférákban azonban nem lehet belekezdeni az emelkedett lény ösvényének megvalósításába.²⁰² Ezen felül, a vágyvilági istenségek többsége nélküli a szabadság feltételét, amint azt az imént elmagyaráztuk. Éppen ezért az emberi élet a legmegfelelőbb alap ahhoz, hogy belefogjatok az ösvény megvalósításába. Ráadásul, mivel az emberi élet az Uttarakuru kontinensen nem alkalmas a fogadalmakra, a másik három kontinensen megvalósuló emberi életet dicsérik, és közülük is a Jambudvīpa emberét magasztalják.

Ezért tehát ismételten meditálj ezeken a gondolatokon:

Miért vesztegetném el ezt a megszerzett kiváló életet? Félrevezetem magam, amikor úgy teszek mintha ez jelentéktelen volna. [81] Hogyan követhetek el ekkora ostobaságot? Éppen most, amikor megszabadultam a boldogtalan világoktól, amelyekben szabadsá-

got nélkülöző feltételek sziklafalaival szegélyezett szűk ösvényeken, véget nem érően vándoroltam. Ha elherdálom ezt a szabadságot és visszatérek azokhoz a feltételekhez, akkor az olyan lesz, mintha a tudatomat veszíteném el, hasonlóan ahhoz, akit mágikus varázsige bódít el.

Ahogy *Āryaśūra* mondja:²⁰³

Az emberi élet ülteti el
A létforgatagon túljutás magját;
A magot, amely a dicsőséges megvilágosodás mindenek felett álló lényege.
Az emberi élet a jó tulajdonságok hatalmas áradata,
Még a minden kívánságot beteljesítő drágakőnél is értékesebb.
Hogy teheted azt, hogy miután elérted, eltékozlod?

A bódhiszattva cselekedetek művelése is erre figyelmeztet:²⁰⁴

Nincs annál megtévesztőbb,
Nincs annál zavarosabb,
Minthogy most rátaláltam a szabadságra,
És még sem művelem az erényt.

S miután ezt felismertem,
És mégis megmaradok a tétlen zavarodottságban,
Halálom bekövetkeztekor
Hatalmas szomorúság lesz úrrá rajtam.

Amikor majd testem hosszú időn át perzselődik
A pokol elviselhetetlen tüzében,
A kibírhatatlan sajnálkozás lángnyelvei fogják
Mardosni tudatom.

E ritka és üdvös állapotot
Különös véletlen folytán elnyertem.
Ha elmém dacára
Ismét pokolra kerülök,

Mint akit varázsige babonáz,
Értelmem akkor majd elveszítem.
Mi az, mi bennem e zavarodottságot okozza?
Még ezt sem tudom.

Továbbá, *Drom-tön-pa* gese megkérdezte *Dzsen-ngát*: „Tudatosult benned, hogy szabadsággal és lehetőséggel teljes emberi élettel rendelkezzel?” *Dzsen-nga* így válaszolt: „Valahányszor meditálni kezdek, ezt mondom:

Most független vagyok és kedvező feltételek birtokába jutottam.
Ha ezt az időt nem használom ki tökéletesen, akkor

Elmerülök az alvilágban és mások befolyása alá kerülök.
Ki emel ki majd onnan engem?" [82]

Dzsen-nga minden meditálásakor elsőként ezt a Candrakīrti A „Középút” magyarázatából (*Madhyamakāvātāra*) származó versét mondta el.²⁰⁵ Tegyetek ti is hasonlóképpen.

Ily módon elmélkedjete a szabadság és a lehetőség hatalmas jelentőségén a végső céljaitokat tekintve. Emellett gondolkodjatok el azon, hogy mindennek milyen jelentősége van átmeneti céljaitok szempontjából; vegyétek fontolóra, hogy ezzel az étellel miként valósíthatjátok meg könnyen a nagylelkűség, az erkölcsi fegyelem és a türelem tulajdonságait, az anyagi források, a tökéletes személyi kíséret, valamint a magas szintű lények testének [az emberek és az istenségek közé születés] okait. Elmélkedjete a következőképpen:

Éz az élet tehát rendkívül jelentős a magasrendű állapot és a kétségbevonhatatlan jó tulajdonság [akár a megszabadulás, akár a mindentudás] megvalósíthatósága miatt. Ha ezt elvesztegetném és nem törekednék éjt nappallá téve arra, hogy megteremtsem e két cél okait, olyan lennék, mint aki üres kézzel tér vissza a drágakövek lelőhelyéről. Megfosztanám magam a jövőbeni boldogságtól és nem nyerném el az alkalmas életet. A szabadság nélkül folyamatos szenvedésnek vetném alá magam. Létezik öncsalás, ami rosszabb ennél?

Ahogy an Āryasūra mondja:²⁰⁶

Akik az érdemek megszámlálhatatlan világkorszakon át tartó felhalmozásából

Erényekben gazdag emberi életet nyertek,
S akik aztán ebben az életben zavarodottságuk miatt
Elmulasztják felhalmozni az érdemek kincsestárát,

Azok elkövetkező életeik során

Az elviselhetetlen szomorúság házába lépnek.

Olyanok ők, mint a drágakövek lelőhelyére utazó kereskedő,
Aki üres kézzel tér vissza otthonába.

A tíz erény karmikus ösvénye nélkül

Nem nyernek újra emberi életet.

Emberi élet híján pedig hogyan lehetnek boldogok?

Boldogság nélkül csupán szenvedésre számíthatnak.

Következő életbe lépésük előtt tehát becsapják önmagukat.

Nincs ehhez fogható nagyobb zavarodottság.

Miután ily módon elmélkedtetek, ébresszete magatokban hatalmas vágyat, hogy jelen életetek szabadságának és lehetőségének minden előnyét kihasználjátok. *A bódhiszattva cselekedetek művelése* mondja:²⁰⁷

Miután e testnek megadtad a bérét és megjutalmaztad,
 Jólléted érdekében fogd munkára.
 Ne adj semmit neki,
 Ha nem segít neked.

És:

Az emberi test csónakjára bízva magad
 Kiszabadulhatsz a szenvedés folyamából.
 Mivel nehéz meglelni e csónakot,
 Ne aludj most ostoba!

Továbbá Po-to-va *A tanítások drágakőhalma példázatokkal* (dPe chos rin chen spungs pa) című művében ez áll:

Egy rovar tisztelgése, lovaglás vad számaron, a cangi (rTsang) ember hala és a pirított árpalisztból készült vajas gombóc.²⁰⁸

Elgondolkodva e sorokon erősítsétek vágyatokat, hogy az emberi élet kínálta szabadság és lehetőség minden előnyét kihasználjátok. [83]

c. Elmélkedés a szabadság és a lehetőség elnyerésének nehézségén

Tovább menve, akár boldog-, akár boldogtalan világ a kiindulási pontok, az ilyen szabadság és lehetőség elnyerése igen nehéz. Ez az oka annak, hogy *A fegyelem alapjaiban* (*Vinaya-vastu*)²⁰⁹ a Buddha kijelenti: azok száma, akik boldogtalan világban halnak meg és ugyanoda születnek újjá, a hatalmas földön található porszemcsék számához hasonló, míg azok száma, akik innen boldog világokba születnek újjá, egy körömhegynyi porszemhez hasonló. Továbbá, azok száma, akik a kétféle [emberi és isteni] boldog világban halnak meg és boldogtalan világba születnek újjá, a hatalmas földön található porszemcsék számához hasonló, míg azok száma, akik boldog világban halnak meg és ugyanoda születnek újjá, egy körömhegynyi porszemhez hasonló.

Kérdés: Miért olyan nehéz elnyerni az emberi élettel együtt járó szabadságot és lehetőséget?

Felelet: Ez amiatt van, mert a boldog világok lényei – az emberek és hasonlók – rendszeresen belebonyolódnak a tíz erénytelenség hitvány cselekedeteibe. Ezért boldogtalan világokba születnek újjá. Ahogyan Āryadeva a *Négyszáz versben* megállapítja:²¹⁰

Az emberek nagyobb része
 Hitvány dolgokba keveredik.
 A hétköznapi lények legtöbbje ezért
 Bizonyosan boldogtalan világokba kerül.

Csupán egy bódhiszattva iránti haragvástkok röpke pillanata miatt például egy teljes világkorszakon át a Könnyörtelen Pokolban kell tartózkodnotok. Mivel ez így van, magától értetődik, hogy a tudatfolyamatokban a megelőző sok-sok életemen át felhalmozott temérdek vétkezés lenyomata miatt számos világkorszakon át lesztek boldogtalan világokban. Ezeket a lenyomatokat nem törölte ki ellenszer, és még nem származott következmény belőlük. Ha tökéletesen megtisztítjátok a megelőzően felhalmozott szenvedésteli újjászületések okait és távol tartjátok magatokat az ismételt belemerüléstől ezen okokba, akkor boldog újjászületést biztosítotok magatoknak. Erre azonban nagyon ritkán kerül sor. Ha nem cselekedtek így, boldogtalan világba születtek újjá. Márpedig ott nem művelhetitek az erényeket és folyamatosan vétkezni fogtok. Temérdek világkorszakon át még „boldog világok”-ról sem hallotok! Az emberi élet szabadságát és lehetőségét tehát nagyon nehéz elnyerni. *A bódhiszattva cselekedetek művelésében ez áll:*²¹¹

Az olyan viselkedéssel, mint az enyém,
Emberi testet nem nyerhetek újra.
Ha azt nem szerzem meg,
Vétkezni fogok és sohasem leszek erényes. [84]

Ha akkor sem művelem az erényt
Amikor lehetőségem lenne rá,
Hogyan fogom az erényt művelni boldogtalan világban,
Zavarodottság és gyötrődés közepette?

Ha az erénytelenséget művelem
És vétkeket halmozok fel,
Milliárd világkorszakon át még a „boldog világok”
Nevét sem hallhatom.

Ezért mondta a Buddha, hogy
Az emberi élet elnyerése oly nehéz,
Mint amennyi az esélye egy tengeri teknőcnek, hogy nyakát
A hatalmas óceánon valahol hánykolódó járomba dugja.

Ha egyetlen pillanatnyi rossz cselekedet miatt
Világkorszaknyi időt töltesz a Könnyörtelen Pokolban,
Nem kétséges, hogy kezdetlen idők óta halmozódó vétkeid miatt
Soha nem léphetsz boldog világba.

Kétely: Amikor megtapasztalom a boldogtalan világ szenvedését a megelőző rossz karmám kioltom, ezáltal boldog világba születek újjá. Nem nehéz tehát megszabadulni a boldogtalan világoktól.

Válasz: Miközben a boldogtalan világok kínjait tapasztalod, folyamatosan vétkeket halmozol fel. Ennélfogva meghalsz egy boldogtalan világban és folyamatosan újjászületsz a boldogtalan világokban. Nehéz tehát megszabadulni a boldogtalan világoktól. *A bódhiszattva cselekedetek művelésében ez áll.*²¹²

Csupán a karma következményeinek megtapasztalásával
Nem szabadulhatsz meg,
Mert miközben a következményeket tapasztalod
Újabb vétkeket követsz el.

Miután ily módon elméledtetek a szabadsággal és lehetőséggel teljes emberi élet megszerzésének nehézségein, erősítsétek vágyatokat, hogy minden tekintetben kihasználjátok az ilyen élet kínálta lehetőséget. Gondoljátok ezt: „Végtelenül könnyelmű vagyok, ha ezt az életet vétkek elkövetésére használom. Ezért minden időmet a fenséges tanítás gyakorlásával fogom tölteni.”

Nāgārjuna a *Baráti levélben* kifejti:²¹³

Mivel egy emberi életet az állati életnél még annál is nehezebb elnyerni,
Mint hogy egy tengeri teknős a fejét átdugja
A hatalmas óceánon sodródó járom nyílásán,
Ő király, emberek uralkodója, változtasd gyümölcsözővé ezt az életet a fenséges tanítás gyakorlásával.

Aki emberként megszületik,
És ezután vétkek sokaságát követi el,
Ostobább, mint aki drágakövekkel ékesített
Arany vázát okádékkal tölt meg.

Candragomin a *Levél a tanítványhoz* című művében megállapítja:²¹⁴

Miután elnyerted az emberi életet, amit oly nehéz elnyerni,
Elszántan váltsd valóra törekvéseid. [85]

Továbbá a nagy jógi²¹⁵ így szólt Dzsen-ngához: „Ne vidd túlzásba.” Dzsen-nga erre azt felelte: „Értem amit mondasz, de ezt a szabadságot és lehetőséget nehéz elnyerni.” Po-to-va így beszélt:

A Pen-po (‘Pan [po]) körzetben volt egy Maj-csha-khár (rMa’i-phyva-mkhar) nevű erődítmény. Az ellenség bevette és hosszú időn át nem lehetett visszafoglalni. Élt egy idős ember, akit gyötört az erődítmény elvesztésének gondolata. Egy alkalommal hallja, hogy valaki felkiált: „Az erődöt visszafoglalták”. Mivel gyalogolni már nem tudott, dárdát ragadott, és ennek segítségével vonszolva magát így kiáltozott: „Milyen csodálatos lenne, ha a Maj-csha-khár erőd visszafoglalása nem álom volna!” Hasonlóképpen, neked is ilyen

örömet kell találnod a szabadság és a lehetőség elnyerésében, és gyakorolnod kell a tanításokat.

Meditáljatok addig, amíg szert nem tesztek az ebben a történetben bemutatott hozzáállásra.

Az élet szabadságának maradéktalan kihasználására irányuló vágyakozásokat kifejlesztéséhez elmélkedjetez ennek négy összetevőjén a következőképp:

- 1) gyakorolni kell a tanításokat, mert minden lény boldog akar lenni és nem akar szenvedni, és a boldogság elérése és a szenvedés enyhítése a tanítások gyakorlásától függ;
- 2) képesek vagytok gyakorolni, mivel rendelkeztek a külső feltétellel, a tanítómesterrel, és a belső feltételekkel, a szabadsággal és a lehetőséggel;
- 3) gyakorolnotok kell ebben az életetekben, mivel ha nem gyakoroltok, sok életen át nehéz lesz ismét elnyeretek a szabadságot és a lehetőséget; és
- 4) most azonnal hozzá kell fogjatok a gyakorláshoz, mivel nem tudhatjátok, hogy mikor következik be a halálotok.

Ezek közül a harmadik megszünteti a kishitűség lustaságát, a „majd a jövő életemben gyakorolom a tanítást” gondolatát. A negyedik megszünteti a halogatás lustaságát, a „gyakorolnom kell ebben az életemben, de elegendő, ha ezt később teszem, nem a fiatal éveimben, hónapjaimban és napjaimban” gondolatát. Megtehetjük, hogy e két utolsó tagot a „gyakorolj azonnal” kitételbe összevonjuk, és akkor a felsorolás három tagú lesz. Ebben az esetben a halál figyelembe vétele szorosán kapcsolódik ehhez a témához, ezt azonban később magyarázom el, máskülönben ez a rész túlságosan terjengőssé válna.

Ha több szempontból elmélkedtek az emberi élet szabadságán és lehetőségén, akkor az jelentős hatást gyakorol a tudatotokra. Elmélkedjetez ezért a fenti útmutatásokon. [86] Ha ebben a formában erre nem lennétek képesek, sűrítsetek az elmondottakat három témakörbe: mi a szabadság és a lehetőség természete, az átmeneti és a végső célt tekintve ezeknek mi a jelentősége, valamint az okaikat és a következményeiket illetően milyen nehéz az elnyerésük. Aztán bármit, ami nektez megfelel, ragadjatok ki a fenti magyarázatok közül és meditatáljatok rajta.

Arra vonatkozóan, hogy milyen nehéz a szabadsággal és a lehetőséggel teljes emberi élet okainak elnyerése, gondolkodjatok el a következőkön. Általánosságban mondva ahhoz, hogy boldog újjászületést nyerjetez, egyedül a tiszta erényt, vagyis az erkölcsi fegyelmet

kell művelnetek. Ami pedig a teljes körű szabadság és lehetőség elnyerését illeti, ehhez az erénygyökerek sokasága szükséges, nevezetesen, hogy meg kell szilárdítanotok magatokban a nagylelkűséggel és hasonlókkal felfokozott tiszta erkölcsi fegyelmet, és halálottkor szennyezetlen könyörgő imákkal kapcsolatot kell létesítenetek a következő életetekkel. Mindezek miatt nyilvánvaló, hogy csak kevesek hozzák létre az ilyen okokat. Ezért, miután megértettétek az elmondottakat, elmélkedjétek az általános következmény – egy boldog világba születés – elnyerésének nehézségén, valamint a sajátos következményen, a szabadsággal és a lehetőséggel teljes emberi életen.

Ami a szabadsággal és a lehetőséggel teljes emberi élet megszerzésének nehézségét a következmények tekintetében illeti, ha elgondolkodtok a mienkétől eltérő boldogtalan világokban élő lények számán, a boldog világba történő újjászületés szinte lehetetlennek tűnik. A mienkéhez hasonló boldog világokban élők számát nézve a szabadsággal rendelkező élet igen ritka. Meditáljatok ezen.

Döl-va gese nagyra értékelte a szabadság és a lehetőség elnyerésének nehézségéről szóló tanítást. Ezért azt mondta, hogy valamenyny tanítás gyakorlása ezután következik. Ez így van, ti is eszerint tegyetek.

JEGYZETEK

187. *Ratna-guṇa-sañcaya-gathā*, Conze 1973: 32.2; P735: 192.2.5.
188. *Suhyr-lekha* 63-64; P5682: 236.5.2-4.
189. *Vyakta-padā-suhyr-lekha-ṭīkā*, P5690: 264.3.5.
190. *Aṣṭākṣaṇa-kathā*, P5423: 234.4.8-234.5.2.
191. A Nagy Következmény (skt. *Vṛtaphala*) a negyedik meditatív rögzítettség nyolc szintjének egyike. E régió istenségeinek egy része nem rendelkezik szabadsággal, mivel meditatív elmélyedésük megkülönböztetés nélküli (*asamjñīsamāpatti*, 'du shes med pa' snyoms 'jug), ami az álomtalan mély alváshoz hasonló állapot. Születésükkor tudják, hogy megszülettek, halálukkor tudják, hogy meghalnak. Régiójuk elhelyezkedésében szerepet játszik, hogy egy kolostornak valamennyi laikus településtől ötszáz könyöknyi (kb. 225 méter) távolságra kell lennie.
192. Ba-so-chos-kyi-rgyal-mtshan (*mChan*: 158.2-3) magyarázatában az áll, hogy Congkhapa kihangsúlyozza: a vágy- és a forma nélküli világok istenségei szabadságot nélkülöző közönséges személyek, nem emelkedett lények.
193. *Vyakta-padā-suhyr-lekha-ṭīkā*, P5690: 264.3.5.
194. *Śbh*, P5537: 37.5.2-38.1.5.
195. Az azonnali megtorlással járó öt cselekedet, ha valaki a szülőapját vagy a szülőanyját megöli, egy arhatot megöl, szándékosan egy buddha vérét fakasztja, vagy ha szakadást idéz elő a közösségben.
196. *Śbh*, P5537: 37.5.2-38.2.1.
197. Uo.
198. *Śiṣya-lekha*: 76 (Minareff: 1890); P5683: 240.2.8-240.3.1.
199. Uo. P5683: 240.1.1-2.
200. A *nāgák* sárkányhoz hasonló teremtmények, a *vidyādharák* megigézett nők, a *garudák* madárszerű lények, akik kígyók felett uralkodnak, a *kinnarák* (szó szerint: „Ezek emberek?”) a Himalája félistenei.
201. *Ārya-nanda-garbhāvakraṅti-nirdeśa-[nāma-mahāyāna]-sūtra*, P760: 110.5.5-6. Ez a kínaiból lefordított *Ratna-kūṭa* 14. része. Van egy másik változat, az *Āryāyuṣman-nanda-garbhāvakraṅti-nirdeśa-[nāma-mahāyāna]-sūtra*, ami a 13. rész.
202. Azaz a forma-, illetőleg a forma nélküli világ istenségei nem érhetik el a Látás ösvényét, és nem válhatnak nemes lényé.
203. A *Subhāṣita-ratna-karaṇḍaka-kathā*ban (*Beszéd, amely a kiváló magyarázatok drágakő tárházához hasonlatos*), 15. vers; P5424: 235.4.2-3 és P5668: 208.2.3-4.
204. *BCA*: 4.23-27; P5272: 248.1.3-7.
205. *Madhyamakāvatāra-nāma*: 2.5; P5262: 100.4.7-8.
206. *Subhāṣita-ratna-karaṇḍaka-kathā*: 16-18b; P5424: 235.4.3-5.
207. *BCA*: 5.69, 7.14; P5272: 249.5.1-2, 253.3.6.
208. Az első két hasonlat a szabadság és a lehetőség elnyerésének nehézségére utal. Amilyen ritka, hogy egy rovar a tiszteletét fejezi ki, olyan ritka, hogy egy vak nyomorék vadszamáron

lovagol. Kenszur Jese Tupten beszámol egy történetről, amelyben az áll, hogy egy földből ki-mászó féreg meghajolt a Buddha előtt. Ugyanilyen rendkívüli, ha sikerül megszabadulnunk a boldogtalan világokból, és szabadsággal és lehetőséggel teljes emberlényként újjászületünk. A vadszamárról szóló történet szerint egy nyomorék véletlenül rázuhant egy szamár hátára és fennhangon énekelni kezdett. Kérdezték, miért dalol, mire így felelt: „Csodálatos érzés volt a vadszamár hátán lenni, mikor énekelhettem volna, ha nem éppen akkor?”

A két utolsó példa a szabadság és a lehetőség rendkívüli fontosságát illusztrálja. Egy Cangból származó építómunkás meglátogatott egy családot, akik hallal kínálták. Életében ilyenre még nem volt példa, az étel is jóízű volt, úgyhogy túl sokat evett, és amikor már majdnem kiokádta, széles selyemövét a nyakára tekerte. Kérdezték, ezt miért csinálja, mire azt felelte: „A hal olyan finom, hogy nagy veszteség lenne kihányni!” Az utolsó példa egy nélkülöző fiatal fiúval kapcsolatos, aki elment egy összejövetelre, ahol rengeteg ételt fogyasztott, s azután is tömte a szájába a falatokat miután jóllakott. Amikor barátai faggatták, hogy miért teszi ezt, így válaszolt: „Talán ez az egyetlen lehetőségem, hogy ilyen csodálatos ételt ehessenek. Nekem most ennem kell.”

Kis eltéréssel az első három példa megtalálható lCe-sgom-pa: *dPe chos rin chen spungs pa'i 'bum 'grel* című munkájában (62.2-6); az utolsó példában (65.1) *byis pa'i nas zan* [az ostoba árpa-tészta] szerepel az LRCM-ben lévő *sme'u zan* [árpaliszt sajttal] helyett. Az utolsó példázatra vonatkozóan létezik egy másik történet.

A Ganden Bár Nying *dPe chos rin chen spungs pa'i 'bum 'grel*je és az LRCM a Cangot *gtsang* helyett *rtsang*nak írja.

209. *Vinaya-vastu*, P1030: 37.1.5-37.5.5. Congkhapa a szentíratra *Lung gzhi*-ként (*Āgama-vastu*) – *A hagyomány alapjai* – utal. Ez a fegyelmi szabályzat első része.

210. Cs, P5246: 135.4.8-135.5.1.

211. BCA: 4.17-21; P5272: 247.5.7-248.1.3.

212. Uo.: 4.22; P5272: 248.1.3.

213. *Suhyi-lekha*: 59-60; P5682: 236.4.7-8.

214. *Śiṣya-lekha*: 64a; P5683: 240.1.2-3.

215. A-kya-yongs-'dzin (A-kya: 119.2) szerint dGe-bshes 'Brom-ston-páról van szó.